

Skolens veje til integration

Per Bregengaard anmelder

Resultaterne af sproggruppeforsøgene er

publiceret i: Jørgen Gimbel,

Anne Holmen, J. Norman Jørgensen:

"Det bedste Københavns Kommune har

foretaget sig hidtil" – Beskrivelse og

evaluering af sproggruppeforsøg i

skoledistrikterne 6 og 12 i Københavns

Kommunes Skolevæsen 1996-99".

Københavnstudier i tosprogethed

bind 31, Københavns Kommune,

Danmarks Lærerskole 2000.

De etniske mindretals sprog og kultur er i mange år blevet druknet af den danske skoleverden i et fortvivlet forsøg på "fordanskning". Der findes selvfølgelig undtagelser. Nuancerne er mange. Og mange steder har lærere ydet en stor indsats for de tosprogede elever, som ikke står til kritik på anden måde, end politikken og pædagogikken har været forkert.

Den skolepolitiske og pædagogiske hovedlinje har bremset en gensidig og ligeværdig integration og forringet udbyttet af de etniske mindretals skolegang. Det lyder voldsomt i manges ører, men jeg opfatter det som en sandhed, som umærkeligt sætter sig spor i børnenes sjæl, selv om majoritetssamfundet naturligvis ikke handler i en ond mening. Den snusfornuftige betragtning har været, at minoritetsgruppens eget sprog og kultur er et handicap i Danmark. Jo mere dansk input, des større dansk output, lyder kuren mod det. Mange etniske har i øvrigt samme holdning, men det gør det ikke bedre.

International forskning viser i modsætning hertil, at graden af børns førstesprogsbeherskelse (modersmålet) er væsentligt forbundet med deres andetsprogstilnærmelse (dansk). Undersøgelser viser også, at tosprogede opnår bedre resultater, når de går på skoler, hvor forventningerne er anderledes positive end "handicap-opfattelsen", hvor de tosprogede børn bliver værdsat og betragtet som en ressourcekilde, og hvor deres modersmål respekteres og bruges aktivt i undervisningen. Det er i den sammenhæng vigtigt at have voksne, man kan identificere sig med. Nogle voksne, der ligner én, giver accept og status.

Man kan undre sig over, at den umiddelbare snusfornuft både politisk og pædagogisk ikke

for længst er blevet sat til vægs af forholdsvis entydige undersøgelsesresultater. Og man må undre sig dobbelt, når det ifølge loven er et af folkeskolens bærende principper, at undervisningen skal tilrettelægges efter barnets behov og forudsætninger.

Det sidste bliver langt fra taget alvorligt, når det drejer sig om de tosprogede elever. Det kræver grundlæggende forandringer. Dem har vi nu fået et godt og dokumenteret udgangspunkt for at gennemføre.

"Det bedste Københavns Kommune har foretaget sig hidtil"; således betegner en lærer det pædagogiske udviklingsprojekt, der er foregået i 23 klasser på seks skoler især på Ydre Nørrebro og i Nordvest siden august 1996. Projektet handler om indskolingen (børnehaveklasse - 2. klasse) for tosprogede elever. Det er beskrevet og evalueret af forskere ved Danmarks Lærerhøjskole og Københavns Universitet. Rapporten er blevet til en læseværdig bog med hårde og bløde facts.

Det pædagogiske udviklingsprojekt går ud på, at skolen i sin undervisning skal tage udgangspunkt i barnets sproglige og kulturelle forudsætninger. Konkret har det betydet, at en tosproget lærer og et par danske lærere har arbejdet sammen om en klasse bestående af en sproggruppe af tosprogede med samme modersmål som den tosprogede lærer og en gruppe elever med dansk som modersmål. Endvidere har der i klassen været et antal tosprogede børn med forskellige modersmål.

Formålet med projektet har været at afprøve og undersøge grundlaget for et skifte ikke mindst i forhold til de tosprogede elevers undervisning og skoleliv. Gruppen udgør knapt 30 pct. af eleverne i Københavns Kommunes folkeskoler og 10 pct. på landsplan.

Forskergruppen har afprøvet, om sprog-

gruppens faglige og sproglige udvikling bliver styrket, når eleverne også får undervisning på deres eget sprog, mens de lærer sig dansk. Modersmålsundervisning og anden undervisning er blevet koblet snævert sammen indholdsmæssigt og pædagogisk.

Det er lærernes vurdering, at sproggruppens børn i 2. klasse klarer sig bedre på dansk end klassens øvrige tosprogede børn, som ikke har haft en tosproget lærer tilknyttet.

Forståelsesprøver viser, at sproggruppeelevernes spring i forbedring af deres dansk er større end sammenlignelige tosprogede elever, der ikke har deltaget i sproggruppeforsøget. Undersøgelsen giver god grund til at tro, at sproggruppedelen giver de tosprogede elever bedre vilkår for at udvikle begge deres sprog, end de ellers ville have haft. International forskning viser endda, at undervisningsmetodens indflydelse på fremgangen i den sproglige udvikling ikke er markant i de første år, men begynder at blive det efter mere end tre års skolegang.

Udviklingen af begge sprog samtidig skaber tilsyneladende en synergi-effekt. Sprogdrinkingens snusfornuft: jo mere dansk des bedre dansk, holder ikke stik.

Lærerne vurderer, at sproggruppens børn trives godt i skolen og er bedre integreret i klassens helhed end både de danske børn og de andre tosprogede elever. Mønstrene i besvarelsen af forskernes spørgsmål om, hvem eleverne fortrinsvis arbejder og leger sammen med, minder om hinanden.

Godt halvdelen af både sproggruppeeleverne og de andre tosprogede elever arbej-

der lige meget sammen med alle tre kategorier af børn. For børnene med dansk som modersmål gælder det godt 40 pct. og er på niveau med andelen, der foretrækker børn fra deres egen etniske gruppe. Det markante ved gruppen af andre tosprogede er, at knap 25 pct. arbejder alene. Det gør sig gældende for en betydelig mindre del af de andre børn.

Det kan være en målsætning for integration, at etniske skel ikke eksisterer i nogen former for samvær. I valget af venner, kammerater og arbejdsgrupper vil der imidlertid altid være nogen, man foretrækker frem for andre. Det vil ofte være nogen, man deler baggrund, kultur, subkultur, holdninger og interesser med.

Det er efter min opfattelse vigtigt for børn og unges sociale og personlige udvikling også at have basis i en etnisk gruppe, man deler vilkår og kultur med. Det behøver ikke at stå i modsætning til integration, men kan være en forudsætning for den. Hovedproblemet er isolerede børn. Dette synspunkt er også baggrunden for, at nogle skoler i Københavns kommune med meget få etnisk danske børn har valgt at samle dem i én klasse, der i øvrigt altid består af et flertal af tosprogede.

På mange skoler er det et problem at få gang i skole-hjem-samarbejdet med de etniske familier. Man siger, at der ikke er nogen tradition fra hjemlandene. Lærere fortæller, at forældresamarbejdet med sproggruppens forældre er blevet væsentligt bedre, end man er vant til. Det afspejler sig i et større fremmøde til forældremøderne, hvor interessen for møderne blandt sproggruppens forældre minder mere om de danske forældres end de andre tosprogedes. Det er også blevet sjældnere, at forældrene lader sig repræsentere af elevens større søskende.

Den tosprogede lærer fungerer i høj grad som broen mellem skole og hjem. Et udbygget forældresamarbejde kan både være et afsæt for en bedre skolegang for sproggruppens børn og en generel integration, hvilket følgende kan illustrere:

I en af børnehaveklasserne sammenkaldte lærerne på den tosprogede lærers foranledning til et forældremøde for sproggruppens forældre. Den danske børnehave-

klasseleder var også til stede, men det var først og fremmest den tosprogede lærer, der førte ordet og fortalte forældrene, hvor vigtigt det er at stimulere børnene. Der blev givet konkrete eksempler og gode ideer til samvær med børnene. Den danske børnehaveklasseleder fortæller om resultatet af dette møde:

"... jeg synes det har givet pote. Børnene kommer og fortæller, at de har været i Zoologisk Have, og de har været i Bellahøjbadet, og min far har læst en bog for mig, som jeg lånte på biblioteket. Altså det er ikke noget, du ellers hører. Så har de tosprogede gået op på biblioteket, lånt en bog og har den liggende i tasken en uge og afleverer den mandagen efter. Jeg oplever nu, at de der bøger faktisk bliver taget op af tasken og bliver læst højt for børnene".

I et interview til undersøgelsesrapporten fortæller en lærer også: "... den teateraften, der fyldte de (etniske familier) altså meget. Der kom 60 mennesker, og vi har 16 børn... Det har jeg ikke oplevet før, at der kom så mange til sådan et møde".

Skolen som et fælles mødested – også for de voksne – er altså en mulighed. Et arrangement, hvor børnene optræder med et teaterstykke, kan være det første skridt i skabelsen af et forældretnetværk på tværs. Perspektivet er skolen som et kulturcenter for lokalsamfundet.

Det bemærkelsesværdige er endelig, at flere af lærerne gør opmærksom på, at også de øvrige tosprogede forældre tilsyneladende nyder godt af den tosprogede lærers tilstedeværelse, selv om de ikke deler sprog med vedkommende. En af de danske lærere udtrykker det således: "Det er lige som om, at de andre tosprogede... forældre føler sig mere solidariske med den tosprogede lærer, end de gør med os andre". Med ansatte fra de etniske mindretal bliver skolen mindre fremmed for nogle og skolen bliver mere for os alle.

Lærerkorpset på skolerne, der har været omfattet af forsøget, var i 1996 illusionsløst og præget af pessimisme. Der var for mange tosprogede elever på skolen, og forholdet til deres forældre var præget af skepsis. Tingene gik den gale vej. Man kan rynke på næsen af håbløse lærere, men også betragte dem som ladt i stikken.

Beslutningen om det pædagogiske udviklingsarbejde vakte ingen jubel. Tværtimod vakte det modstand på de berørte skoler. Det gav ikke de bedste odds for succes.

Evalueringen dokumenterer, at projektet efter tre år har vundet accept på de involverede skoler, fordi resultaterne har været gode, og skolerne føler sig bakket op. De negative tendenser er i opløsning og ser ud til at blive erstattet af mere positive. Der er mindre insisteren på det danske og mere åbenhed over for mindretallenes sprog, selvom det ikke er slået igennem med fuld kraft og overalt. Der er større optimisme og arbejdsglæde.

Evalueringsrapporten afdækker imidlertid også en række alvorlige problemer:

- Der er et enormt efterslæb med hensyn til lærernes efteruddannelse vedr. undervisning af tosprogede elever. Selv nyuddannede lærere fra seminarier i Stor-København er helt uden forudsætninger til dette arbejde. Jeg har taget initiativ til at rejse sagen i forhold til seminarierne og undervisningsministeriet sammen med de seks storbykommuner.
- Der er stadig mange lærere, der har svært ved at forlige sig med den ændrede elevsammensætning på mange folkeskoler, og som ikke mener, at børnenes modersmål bør have nogen rolle i skolen. Et første skridt til at gøde jorden for en holdningsændring er, at bogen kommer ud på skolerne, at der bliver udarbejdet et hæfte med de væsentligste resultater og erfaringer, og at de børnehaveklasseledere og lærere, som har været med i udviklingsarbejdet, kommer ud og får fortalt om deres arbejde.
- Der er behov for, at skolerne fortsat arbejder på at udvikle organiseringen af undervisningen for at kunne udnytte deres ressourcer fleksibelt og effektivt. Vi skal have diskuteret den tosprogede lærers rolle i det videre skoleforløb. Vi skal have udbredt sproggruppe-klasseideen til andre skoler. Vi skal fortsætte udviklingen af de såkaldte sprogcentre på de skoler,

hvor der er mange to-sprogede elever. Vi skal have vægtet efteruddannelsen i samarbejde mellem et- og tosproget lærer i egentlig tosproget undervisning.

Det er værd at satse på folkeskolen som et fælles mødested for børn og deres forældre på tværs af etniske skel. Vores erfaringer viser, at der kan skabes pædagogiske forandringer og et frugtbart skoleklima for en forbedring af de tosprogede elevers skolegang og en mere ligeværdig integration. Det betyder også, at alle elevers kulturelle baggrund repræsenteres og markeres positivt i en interkulturelt præget undervisning.

Vi kan hver især bekræfte hinanden i frykten for fremtiden sammen med de fremmede, men ingen tror for alvor på, at vi slipper for den.

"Det er et reelt problem, hvis danske familier i deres egen opgang, i deres eget kvarter, i deres egen by, oplever, at de kommer i mindretal, at børnene får problemer i skolen – at de så at sige bliver ofre for en ghettodannelse. Det er et reelt problem, hvis danske familier i visse byområder begynder at føle sig fremmede i deres eget land", sagde statsministeren i sin nytårstale.

Der er problemer! Men ingen med bare den mindste omtanke tror for alvor på, at "en revision af udlændingelovens regelsæt for familiesammenføringer" o.s.v. har anden mission end et forsøg på at berolige de angste. Majoritetssamfundet har magten til at sætte skel og hævde et "vores", således som statsministeren gør. Majoritetssamfundet har magten til at sætte vores elementære medmenneskelighed overstyr, men det vil kun gøre ondt værre. Vi skal have fundet vejene til et nyt, velintegreret, harmonisk samfund.

Per Bregengaard er uddannelses- og ungdomsborgmester (Enhedslisten) i Københavns Kommune. Han har netop udgivet bogen "Skolepolitik" (Kroghs Forlag, 172 sider. Kr. 199,-).